

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

G.U. v TÜRKİYE (Başvuru No. 16143/10)

A. GİRİŞ

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği¹ (CŞMD) 2014 yılından beri tecavüz kültürü ve cinsel, cinselleştirilmiş şiddet ile ilgili farkındalık yaratmayı, cinsel şiddetin daha görünür kılınması için atölyeler düzenlemeyi, destek hizmetlerini sunan kurumların personellerine yönelik farkındalık artırıcı çalışmalar yapmayı ve tecavüz kültürünü değiştirip yerine onay kültürünü yerleştirmeyi amaçlamıştır.

Türkiye’de cinsel şiddetten hayatta kalanlar² ihtiyaç duydukları desteklere erişememektedirler. Türk Ceza Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, ilgili mevzuat, iç yönergeler, ulusal eylem planları gibi düzenlemeler olsa da cinsel şiddetten hayatta kalanlar adalete erişmekte zorluklar çekmektedir. G.U. ve Türkiye görüşmelerinde değerlendirilmek üzere bu bildiri Türkiye’de çocuklara yönelik cinsel istismara ilişkin mevcut durum ulaşılabilen veriler, dava içerikleri ve konuyla ilgili raporlamalarla ortaya konacaktır.

B. G.U. ve TÜRKİYE DAVASI³ (Başvuru No. 16143/10)

Başvuran, eski Türk Ceza Kanunu yürürlükteyken 2002 yılında bu kanunun 416. Maddesi-Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu, 417. Maddesi bu suçun ağırlaştırıcı sebebi, 418/2 ise mağdurun psikolojik ya da fiziksel sağlığında bozulma meydana gelmesi halinde cezanın artırılması, 430 ise reşit olmayan bir kişiyi kaçırma maddelerinden dolayı suça maruz kaldığını belirtmiştir. Başvuran, Türk makamlarının bu suçları etkili bir şekilde soruşturamaması sebebiyle başvuru yapmıştır. Başvuran, devletin bu suçları soruşturup cezalandırma yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini sorgulamaktadır. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda bu suçlara ilişkin düzenleme madde Türk Ceza Kanunu madde 103 ve 104’tür.

Yerel mahkemeler, olay tarihinden 4 yıl sonra alınan cinsel iktidarsızlık raporu nedeniyle sanığın bu suçu işlemeye ehil olmadığına hükmederek şikayeti reddetmiş ve sanığın beraatine karar vermiştir. Başvuranın avukatı ilgili rapora ilişkin yargılama sürecinde itiraz etmiş ve 4

¹ <https://cinselsiddetlemucadele.org/en/home-english/>

² Bu terim derneğin mağdur yerine kullandığı terimdir. Bu terimin özneli güçlendirici olduğu düşünülmektedir. Ancak raporun hukuki niteliği gereği süreçleri net ifade etmesi için mağdur ifadesi de rapor içerisinde kullanılmıştır.

³ Davaya ilişkin AİHM basın açıklaması: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5522102-6947169>

yıllık sürenin cinsel kapasite açısından uzun ve değişken olduğuna dikkat çekmiştir.

AİHM, başvuranın üvey babası tarafından tecavüze ve cinsel istismara uğradığı iddialarına ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle AİHS'nin 3. ve 8. maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararda ulusal mahkemelerin mağdurların ifadelerini yeterince değerlendirmedikleri ve özellikle çocuklar gibi hassas durumda olan mağdurlar için daha fazla koruma sağlamaları gerektiği konusunda eleştiriler yer almaktadır. Ayrıca, yargılamanın uzun sürdüğü ve gecikmeler yaşandığına dikkat çekilmektedir. Yargılama üst mahkeme dahil toplamda 9 yıl sürmüştür.

Ayrıca bu bildirim için başvuranın Avukatı İzmir Barosu'ndan Serkan Cengiz ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmede avukat G.U. ve Türkiye sürecinde en önemli hususun bu tür dosyalarda ispat yükü olduğunu, ispat sağlansa bile failerin yeniden yargılanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir.

C. TÜRKİYE'DE CİNSEL ŞİDDETE İLİŞKİN MEVCUT DURUM

Raporun bu bölümünde cinsel istismar ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarına ilişkin mevcut duruma dair ulaşılabilen istatistikler yer almaktadır.

Türkiye'de bu davalara ilişkin devlet otoriteleri tarafından şeffaf ve ayrıştırılmış veri kamuoyuyla paylaşılmadığından istatistikler bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının hazırladıkları raporlardan elde edilmiştir.

C.1. İlgili Yasal Çerçeve

Türk Ceza Kanunu'nda çocuklara yönelik cinsel şiddet iki maddede ele alınmaktadır. Bunlar, çocukların cinsel istismarına ilişkin 103. madde ve reşit olmayanla cinsel ilişkiye ilişkin 104. maddedir. Madde 103, 15 yaşını doldurmamış veya 15 yaşını doldurmuş olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı işlenen eylemleri kapsar. Madde 104 ise cebir, tehdit ve hile olmaksızın 15 yaşını doldurmuş çocuklarla cinsel ilişkide bulunan kişilerin cezalandırılacağını düzenlemektedir. On beş yaşından büyük bir çocukla cinsel ilişkiye girmek, ancak mağdura karşı "cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir yöntem kullanılması" halinde cinsel istismar suçunu oluşturur.

Lanzarote Komitesi'nin ilk uygulama raporunda Türkiye'ye, güven çemberi içinde, 18 yaşına kadar her çocuğun cinsel istismar temel suçu bağlamında korunduğunu açıkça belirtmek üzere mevzuatını gözden geçirmesi tavsiyesinde bulunduğu unutulmamalıdır.⁴ GREVIO, Türkiye'ye ilişkin dayanak raporunda, Türk makamlarını, 15 yaşından büyük çocuklara yönelik cinsel saldırılara ilişkin mevzuatlarını, İstanbul Sözleşmesi'nin tecavüz de dahil olmak üzere rıza dışı her türlü cinsel eylemin suç sayılması gerekliliğini dikkate alarak değiştirmeye ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddete ilişkin cezai hükümlerin mahkemeler tarafından uygulanmasına ilişkin çalışmalar yapmaya çağırmıştır.⁵

C.2. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Vakalarına İlişkin İstatistikler ve Veriler

Madde 103 ve 104 kapsamında bireylere karşı açılan davaların sayısı, bu davaların sonuçları ve yargılama uygulamaları hakkında doğrudan Devlet tarafından sağlanan ayrıştırılmış ve detaylandırılmış veri bulunmamaktadır. Adli istatistikler, Adli Sicil ve İstatistik Müdürlüğü bünyesinde yayınlanmaktadır, ancak bu verilere dayanarak mevcut durumun tam

⁴ <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>

⁵ <https://rm.coe.int/eng-grevio-report-turquie/16808e5283>

bir görünümüne ulaşmak olanaklı değildir.⁶ Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 93. Oturumu⁷ da veri eksikliği konusunun altını çizerek Türkiye'ye veri açıklama yükümlülüğünü hatırlatmıştır. GREVIO'nun Türkiye'ye ilişkin Dayanak Raporu'na göre, kadınların %9'u 15 yaşından önce çocukluk çağında cinsel istismara maruz bırakılmıştır ve genel olarak cinsel şiddetin düşük oranda bildirildiğine atıfta bulunmaktadır.

Bununla birlikte, Türkiye'deki cinsel istismar vakalarının sayısına ilişkin bazı veriler mevcuttur. Örneğin, 2022 Adalet İstatistiklerine göre, Türkiye'de açılan çocuğa yönelik cinsel istismar davalarının sayısı 2021 yılına kıyasla 2022 yılında yüzde 33 oranında artmıştır.⁸ Basında çıkan haberlere göre çocuk hakları savunucuları yıllardır cinsel istismarın daha iyi önlenmesi için çağrıda bulunmaktadır.⁹

Medyada yer alan diğer haberler de Türkiye'de çocuklara yönelik cinsel suçların yaygın olduğu gerçeğini doğrulamaktadır. Örneğin:

- BirGün gazetesi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan bir araştırmaya atıfta bulunarak 2014-2017 yılları arasında toplam 59.284 çocuğun cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiştir.¹⁰
- İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi tarafından hazırlanan bir rapora göre, 2005-2021 yılları arasında 18 yaşın altında yaklaşık 440.000 kız çocuğu doğum yapmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Doğum İstatistikleri, 2021 yılında toplam 7.190 çocuğun doğum yaptığını göstermektedir.¹¹
- Dr. Ebru Yaşat Aksay, Türkiye'nin güneyindeki Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na bağlı bir hastanede, 1.360 adet çocuğa yönelik cinsel istismar vakasının işleme alındığını tespit etmiştir. Dr. Aksay'ın çalışması istismara uğrayan çocukların yüzde 81'inin kız çocuğu olduğunu, mağdurların yaş ortalamasının ise 13 olduğunu göstermiştir. İstismar en sık ev ortamında gerçekleşmiş ve çocukların yüzde 63,5'i evde cinsel istismara maruz bırakılmıştır.

C.3. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarla İlgili Adli İşlemlere Dair Veriler

Çocuğa yönelik cinsel istismar konusu ve bunun yetkililer tarafından nasıl ele alındığı da dahil olmak üzere, çocukları ilgilendiren adli işlemlere ilişkin de çok az veri bulunmaktadır. STK'lar kendi saha çalışmalarına, ihbar hatları aracılığıyla aldıkları şiddet bildirimlerine ve sahada çalışan avukatların deneyimlerine dayanarak raporlar hazırlamaktadır. Bu raporlar, bir devlet kurumunun ortaya koyabileceği boyutta tüm gerçekliği ortaya koymamaktadır.

İstanbul Barosu Verileri

Çocuklar adli sisteme girdiklerinde avukatla temsil edilmektedirler; çocuğun seçilmiş bir avukatı yoksa, CMK adı verilen mevcut sistem aracılığıyla çocuğa devlet tarafından bir avukat

⁶ Adalet İstatistikleri <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>

⁷ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FCO%2FTUR%2FCO%2F4-5&Lang=en

⁸ <https://www.duvarenglish.com/number-of-child-sexual-abuse-cases-increases-by-33-percent-in-2022-in-turkey-news-62129>

⁹ <https://www.duvarenglish.com/number-of-child-sexual-abuse-cases-increases-by-33-percent-in-2022-in-turkey-news-62129>

¹⁰ <https://www.birgun.net/haber/bu-sadece-buzdaginin-gorunen-kismi-bin-360-cocuk-istismara-maruz-birakildi-370731>

¹¹ <https://www.duvarenglish.com/over-16000-people-convicted-of-child-sex-abuse-last-year-in-turkey-news-60977>

atanır.¹² İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi¹³, CMK sisteminden avukatların görevlendirildiği davalara ilişkin verileri toplayarak çocuğa yönelik cinsel istismar konusunda bazı araştırmalar yapmıştır. Bu veriler, her şeyden önce, çocukların cinsel istismarına ilişkin çok sayıda şikâyet olduğunu göstermektedir; bu da, etkin yürütülmeyen ve özel hassasiyetlerini dikkate almayan yargılamalara maruz kalma riski taşıyan çok sayıda hayatta kalanın varlığına işaret etmektedir.

Çocuk Hakları Merkezi tarafından toplanan ilgili veriler, bu atamalardan çekilmiştir. İstanbul için 2014-2019 yıllarını kapsayan bu çalışmada,¹⁴ cinsel istismar suçu nedeniyle mağdur çocuklara karakol ve savcılık aşamasında atanan avukat sayısı belirlenmiştir. Bu rapora göre;

- 2014-2019 yılları arasında, çocuğa yönelik cinsel istismar suçu nedeniyle soruşturma aşamasında toplam 10.844 çocuk mağdura avukat görevlendirilmiştir.
- Avukat atanan çocuğa yönelik cinsel istismar mağdurlarının sayısı 2014-2017 ile 2018-2019 yılları arasında iki katına çıkmıştır.
- 2014 ile 2019 yılları arasında avukat atanan istismar mağduru çocuk sayısında %100'den fazla artış olmuştur.
- Son 6 yılda avukat atanan çocuk mağdurların %45'i 12-15 yaş arasındaki çocuklardan oluşmaktadır.
- Avukat atanan istismar mağduru çocukların yaklaşık %80'i kız çocuklarıdır. Avukat atanan istismar mağduru kız çocuklarının yaklaşık %50'si 12-15 yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır. Çocuğa yönelik cinsel istismar suçlarında avukat atanan mağdur erkek çocukların yaklaşık %55'i 12 yaşın altındaki çocuklardır.
- 2019 senesinde 2.562 mağdur çocuk için çocukların cinsel istismar suçu sebebi ile avukat görevlendirilmiştir. Görevlendirmelerin yaklaşık %45'lik bir kısmı 12 – 15 yaş arası çocuklar için yapılmıştır ve mağdur çocukların yaklaşık %85'lik bir kısmını kız çocukları oluşturmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları Verileri

Bu konuya ilişkin bir diğer rapor ise UCİM'in¹⁵ 2021, adli kuruluşun 2021 yılında hazırlanmış olduğu 92 cinsel istismar davasını içeren rapordur.¹⁶ İzleme çalışmasında kullanılan veriler¹⁷ Şubat-Temmuz döneminde izlenen 23 ilde (Adana, Ağrı, Ankara, Antalya, Batman, Bursa, Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya,

---

¹² Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'ndan (CMK) kaynaklanan ve yasal olarak avukatlık olarak nitelendirilen sistem "zorunlu müdafilik sistemi" olarak adlandırılmaktadır. Bu sistemde avukatlar, gerektiğinde ceza davalarında görevlendirilmeyi kabul etmeleri halinde görev alırlar. Bu sistem zorunlu savunma sistemi olarak da anılmaktadır. Örneğin, reşit olmayanların dahil olduğu davalarda, çocukların bir avukat tarafından temsil edilmesi zorunlu olduğundan, çocuklara bu sistem aracılığıyla bir avukat atanır. Hem soruşturma ve kovuşturma makamları hem de ifade veren kişiler CMK sistemi üzerinden avukat atanmasını talep edebilirler. Bu sistemde kişiler avukata ücret ödememezler.

¹³ İstanbul Barosu Resmi Web Sitesi <https://www.istanbulbarosu.org.tr/Home.aspx>

¹⁴ <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/maduravesucasuruklenencocuklar2014-2019.pdf>

¹⁵ <https://www.ucim.org.tr/>

¹⁶ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCRC%2FNGO%2FTUR%2F49406&Lang=en

¹⁷ İzleme Raporu: <https://www.ucim.org.tr/detay/1126/cinsel-istismara-maruz-birakilan-cocuklara-yonelik-hak-ihlallerini-izleme-raporu-en.html>

Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa, Van ve Yalova) 92 adli davadan ve aynı dönemde çocuk istismarı haberlerinden elde edilmiştir. Raporda cinsel istismarın mağduru olan çocuklar için koruyucu önlemler ve yardım konusundaki bulgulara ilişkin olarak, izlenen ilgili davalara dayanarak şunların elde edilebileceği aktarılmıştır:

- İstismar vakalarında mağdurun yaşının en düşük 2 yaşında olduğu; istismarın %46,3'ünün 5-10 yaş aralığındaki çocuklardan oluştuğu;
- Bu çocukların evde, eğitim kurumlarında, sokaklarda, komşu evlerde veya alışveriş merkezlerinde de dahil olmak üzere çeşitli ortamlarda istismara maruz bırakıldığı; suçluların yalnızca %4'ünün çocuklar tarafından hiç tanınmayan kişiler olduğu gözlemlenmiştir.
- Çocukların %45'inin istismar gerçekleşmeden önce veya sonra tehdit edildiği belirlenmiştir. Çocukların %45'inin istismar gerçekleşmeden önce veya sonra tehdit edildiği belirlenmiştir. Şantaj, tehdit ve korkutma ile karşılaşan çocukların bu tür olayları bildiremediği ve tekrarlayan istismarlara maruz kaldığı saptanmıştır. İstismarın süresine gelince, çocukların %52'sinin yıllar boyunca sistematik olarak mağdur edildiği görülmektedir.

Devlet Kurumlarının Açıkladığı Veriler

TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre¹⁸ 2022 yılında güvenlik birimlerine¹⁹ mağdur olarak getirilen 259.106 çocuk bulunmaktadır. Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 259.106 çocuğun %13,7'si cinsel suç mağdurudur.²⁰ Güvenlik birimlerine getirilen çocukların taraf olduğu mahkeme dosyalarının veya adli süreçlerin devamına ilişkin bilgi paylaşılmamıştır.

Adli istatistiklerdeki mevcut veriler²¹ cinsel istismar suçlarının toplam suçlar içindeki oranının 2013'te %0,6'dan 2020'de %0,8'e yükseldiğini göstermektedir.

Aynı zamanda, 2013'te %18,1 olan mahkûmiyet yüzdesi 2020'de %22,7'ye yükselirken, mahkûmiyetle sonuçlanan davaların yüzdesi %56,5'ten %53,6'ya düşmüştür. Bu, dava sayısında bir artışa, ancak mahkûmiyet yüzdesinde bir düşüşe işaret etmektedir. Ayırıştırılmış veri mevcut olmadığından daha kapsamlı bir bilgiye erişilememiştir.

C.4. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Soruşturmadaki Eksiklikler

2022'de yapılan, "*Türkiye'de Çocukların Cinsel İstismarı: 1785 Vakanın Psikiyatrik Değerlendirmesi*"²² başlıklı akademik araştırmaya göre, hayatta kalanlar psikolojik değerlendirmeye yönlendirilmemektedir. Adli Tıp Anabilim Dalı'ndan doktorlar, hayatta kalanların psikolojik değerlendirmeye sevk edilmemesinin tedavi ve rehabilitasyon desteğini

¹⁸ Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığıyla ilişkili bir araştırma kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/> ve Güvenlik birimlerine getirilen ya da gelen çocuk istatistikleri

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662>

¹⁹ Polis karakolları, jandarma gibi kamu güvenliğini sağlamayı amaçlayan kurumlar. Türkiye'de her suç vakasının bildirimini ilk olarak hizmet bölgesine göre güvenlik güçlerine, polis ya da jandarmaya yapılmaktadır. Olay yerine ilk intikal edenler güvenlik güçleridir. Bireyler şikâyetle bulunmak istediklerinde genellikle karakola giderler veya karakola götürülürler. Çocuklar için de durum aynıdır ancak çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarında, eğer buldukları ilde Çocuk İzlem Merkezi varsa, çocuklar karakola gittikten sonra polis tarafından bu merkezlere götürülmektedir.

²⁰ 2020 yılında, güvenlik güçlerine intikal eden 150.615 vakanın %12,2'sini cinsel suç mağdurları oluşturmuştur.

²¹ Adalet İstatistikleri <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>

²² <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9466628/>

azalttığını savunmaktadır. Bu nedenle, hem çocuklar hem de yetişkinler olmak üzere tüm cinsel suçtan hayatta kalan için psikolojik değerlendirmeyi zorunlu kılan değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

2022'de yayınlanan bir başka çalışma olan “Çocuğa yönelik cinsel istismar vakalarının geriye dönük incelenmesi”²³ çocukların korunmasına yönelik hizmetler sağlansa da hala iyileştirilmesi gereken konular olduğunu savunmaktadır. Türkiye'nin ulusal mevzuatının hala uluslararası standartlarla tam uyumlu olmaması, resmi istatistiklerin güncel olmaması, çocuğa yönelik cinsel istismar ve ihmallere ilişkin ulusal bir veri tabanının bulunmaması, çocukların cinsel istismarı ve cinsel sömürüsüne yönelik herhangi bir ulusal eylem planının olmaması ve farklı cinsel istismar türlerinin mağduru olan çocukların sayısına ilişkin ciddi veri eksikliği bu konulardandır.

Son 10 yılda, cinsel istismarla ilgili davalarda çocukların ikincil mağduriyetlerini önlemek için bazı yasal değişiklikler yapılmıştır.²⁴ Ancak, bu iyileştirilmiş adli prosedürlere rağmen, cinsel istismar davalarındaki adli uygulamalar henüz ülke genelinde standartlaştırılmamıştır. Bu durumun bir örneği olarak, **çocukların ifadelerinin alınması için getirilen merkezler her şehirde mevcut değildir.** Çocuk İzlem Merkezleri, cinsel istismar vakalarında çocukların ifade vermeleri için kurulmuş teknik merkezlerdir. Ancak hâlihazırda bu merkezler ülke genelinde her şehirde açılmamıştır. Çocukların yaşadığı travmayı en aza indirmek için, çocukların dahil olduğu davalara bakan avukatlar, davanın görüldüğü şehirde bu merkezlerin bulunmaması halinde çocukları yakın şehirlere götürmektedir. Bu durum, cinsel istismar vakalarının izlenmesi ve raporlanması ihtiyacını ortaya koymaktadır.

*Türkiye'de Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarda Mağdur İfadesinin Niteliği*²⁵ (Quality of Victim Statement in Child Sexual Abuse in Turkey) başlıklı 2021 tarihli bir başka makale, ÇCİ davalarında tüm yargılama boyunca karşılaşılan zorlukları tespit etmeyi, yargı kararının dayanağı olan çocuğun ifadesinin alınmasının denetlenebilirliğini belirlemeyi ve yerel mahkeme kararını denetleyen Yargıtay tarafından belirlenen ilkelerin etkinliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Yazar, delillerin toplanması, failin yakalanması ve yargılanmasında yaşanan zorlukları tespit etmiştir. Ayrıca, "yargılamanın genellikle şüphelinin ve çocuğun ifadelerinin çelişmesine dayandığını" belirtmektedir. Yazar, incelenen bir dava ile ilgili olarak "Soyut iddialar üzerinden yargulamaya devam edildiği, Yargıtay'ın yerel mahkemenin kararını onamasının "reşit olmayan bir kişinin cinselliği üzerinden bir başkasına zarar vermek isteyen bir kişinin iftira atmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu" gerekçesine dayandırıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca gerekçe, maddi gerçeklerden ziyade öznel yorumlara işaret etmektedir."

Türkiye'de çocuğa yönelik cinsel istismar üzerine yapılan "Türkiye'de adli bölgelerde vaka temelli izlem çalışması: Dört ilden çocuğa yönelik cinsel istismar örneği"²⁶ başlıklı bir başka çalışmada şu bulgulara ulaşılmıştır: "Bu çalışmada dava dosyalarının incelenmesiyle,

²³ www.researchgate.net/publication/362733592_A_retrospective_investigation_of_child_sexual_abuse_cases

²⁴ Bu değişiklikler şu şekilde özetlenebilir: Her büyük şehirde bulunmama birlikte, Türkiye'de özellikle cinsel istismar vakalarında çocukların devlet araştırma hastaneleri bünyesinde kurulan Çocuk İzlem Merkezlerinde ifade vermeleri zorunluluğu getirilmiştir. Örneğin şu anda İstanbul'da bu türden üç merkez bulunmaktadır. Ayrıca, çocukların ifadelerinin alınmasını kolaylaştırmak amacıyla sadece cinsel istismar vakaları için değil, kırılan gruplar için de her adliye özel görüşme odaları kurulmuştur. Ancak, bu merkezlerin ve odaların sayısının yetersiz olması ve büyük şehirler dışında bu tür merkezlere erişimin olmaması bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, bu merkezlerde çalışan kişiler için standartlaştırılmış bir mesleki eğitim süreci bulunmamaktadır. Bir başka sorun da, çocuklar Çocuk İzlem Merkezi'nde ifadelerini verseler dahi, bu konuda uzmanlığı olmayan hakim veya savcıların çocuğun ifadesini almaya kalkışmasıdır. Bu düzenlemelere ilişkin standart bir mevzuat bulunmamaktadır.

²⁵ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10538712.2021.2014611>

²⁶ <https://pam.arel.edu.tr/wp-content/uploads/2022/07/Case%E2%80%90based-surveillance-study-in-judicial-districts-in-Turkey-Child-sexual-abuse-sample-from-four-provinces.pdf>

Türkiye'de dosyalarda çoklu değişkenlerin yetersiz bir şekilde belgelendiği ortaya çıkmıştır. Suçla ilgili değişkenler sistematik bir şekilde kaydedilmiş olsa da, mağdurların, faillerin ve suç işlemeyen aile üyelerinin demografik özellikleri gibi değişkenler asgari düzeyde kaydedilmiştir. Çocukların eğitim, davranış ve psikolojik sorunları, istihdam durumları, medeni halleri ve ailevi demografik bilgilerinin sistematik olarak kaydedilmesi, ceza mahkemesine nezaret eden tüm uzmanların uzun vadede mağdur ve aile için olası risk faktörlerini tespit etmelerini sağlayacaktır." Çalışmada ayrıca "mahkeme dosyalarındaki eksik verilerin çokluğu bu çalışmanın bir diğer kısıtlamasıdır" ve "çocukların sağlık değerlendirmelerini belgeleyen tıbbi kayıtların çoğu dosyalarda bulunamamıştır" ifadeleri yer almaktadır.

Medyada, çocuklara yönelik cinsel istismar soruşturmalarının etkisizliği, 6 yaşında "evlendirilen" ve sonrasında yıllarca cinsel istismara uğrayan bir kız çocuğuyla ilgili olan H.G.K.²⁷ vakasıyla vurgulanmıştır. Bu vaka medya tarafından haberleştirilmiş ve şu ifadelere yer verilmiştir: "2012 yılında reşit olmayan bir kişinin evlendirildiğinden şüphelenen bir doktor raporuna ve savcılık tarafından soruşturma açılmasına rağmen, çeşitli usulsüzlükler davanın ilerlemesini durdurdu."²⁸ Savcılar, dava medyada haber olana kadar iki yıl boyunca çocuğun şikayetleriyle ilgili olarak kayıtsız kalmıştır.

7 ve 10 yaşlarındaki iki çocuğa yönelik cinsel istismarla ilgili bir başka davada²⁹ mahkeme, "ifadelerdeki çelişkiler ve davadaki tüm delillerin uygun şekilde toplanmış olması" nedeniyle sanıkların adli kontrol şartıyla serbest bırakılmasına hükmetmiştir.

Önce Kadınlar Ve Çocuklar Derneği'nden Avukatlarla Yapılan Görüşmeler

Etkili soruşturma yürütülmemesi ve cezasızlık konusu hakkında Önce Kadınlar ve Çocuklar Derneği³⁰ den ve bağımsız şekilde cinsel istismar davası takip eden avukatlar ile mülakat yapılmıştır. Bu görüşmelerde avukatların cinsel istismar konusunda müdahil oldukları ya da kurumları adına izledikleri davalara ilişkin bilgiler sorularak dava bilgileri alınmıştır. Çocukların kişisel verilerinin korunması amacıyla bu davaların mahkeme bilgilerine yer verilmemiştir.³¹

Bilgileri alınan davalar Erzurum, İstanbul, Van, Ağrı, Konya, Şanlıurfa şehirlerindedir. Davaların genel olarak başlama tarihi 2016-2022 yıllarıdır. Aktarılacak olan davaların 2'si tamamlanmış, 8'i devam etmektedir.³²

Erzurum ve Van dosyalarında toplam istismar edilen çocuk 30'dur. Erzurum dosyası din/Kur'an kursundaki öğretmenlere ilişkindir. Avukatlar, asıl faillerin yargılanmadığını ve suçlarının örtbas edildiğini ve yetkililerin Kuran kursundaki öğretmenleri korumak amacıyla failleri cezai soruşturmaya dahil etmek için soruşturma adımları atmadığını bildirmiştir. Sonuç olarak, sadece temizlik işlerinde çalışan 20 yaşındaki bir kişi tek fail olarak belirlenmiş ve dava bu kişi aleyhine yürütülmüş, ancak hiçbir öğretmen aleyhine dava açılmamıştır.

²⁷ https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/12/28/turkey-forced-marriage-of-six-year-old-girl-revives-debate-on-religious-sects_6009428_4.html

²⁸ <https://www.duvarenglish.com/turkish-education-ministry-confesses-negligence-in-horrific-child-abuse-case-news-61766>

²⁹ <https://www.dailysabah.com/turkey/verdict-in-child-abuse-case-draws-outrage-in-turkey/news>

³⁰ Web sitesi erişimi olmadığı için derneğin Instagram hesabı:

<https://www.instagram.com/oncecocuklarvekadindardernegi/>

³¹ Bu bölümde toplam 10 cinsel istismar vakasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Davalardan elde edilen bilgiler avukatlarla yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Avukatlar ayrıca süreçlere ilişkin kendi gözlemlerini de paylaşmışlardır.

³² Failler vakaların 2'sinde yatılı okuldaki öğretmenler, 1'inde din kursundaki öğretmenler, 1'inde komşular, 6'sında ise baba, amca, dayı, kuzen gibi akrabalar. Bu araştırmadaki çocukların %80'i tanıdıkları biri tarafından istismara maruz bırakılmıştır. Vakaların 3'ünde ise birden fazla çocuk istismara uğramıştır.

Erzurum'da denetimsiz Kur'an kursu sebebiyle buna benzer cinsel istismar vakalarının 2022 yılında da devam ettiğine ilişkin haberler mevcuttur.³³ Avukatların aktarımlarına göre hiçbir dosyada soruşturma evresi etkili yürütülmemiştir. Etkili soruşturma yürütülmesinin önemi, dosyalar mahkeme aşamasına geldiğinde suça ilişkin eksik delil kalmamasıdır. Bu sebeple Türk Ceza Hukuku'nda da savcılar soruşturma aşamasında hem re'sen hem de dosyaya katılan tarafların işaret ettikleri tüm delilleri toplamakla yükümlüdür. Özellikle toplanan delillerden şüpheli ve mağdurun ifadesi, tanık ifadeleri, olay yerine ilişkin inceleme, varsa olay yerindeki delillerin kanuna uygun şartlarda muhafaza edilmesi gibi hususlar önemlidir.

Görüşülen avukatlar, suçun kanıtlarını sunabilecek ve suça tanıklık etmiş tanıkların ifadelerinin genellikle soruşturma dosyalarında savcılar tarafından alınmadığını açıkça belirtmişlerdir. Savcı bu kişilerin ifadelerini almamaktadır.

Savcılık makamının bir suç işlendiğine dair ihbar ve şikâyet alması halinde, hızlı bir şekilde adli kolluk görevlileri aracılığı ile veya doğrudan kamu davasını açmaya yer olup olmadığı hususunda karar verebilmek için olayla ilgili araştırmaya başlaması gerekir. Bu aşamada deliller hızlı bir şekilde toplanmalı ve kamu davası açılıp açılmayacağı hususu değerlendirilmelidir. Örneğin Erzurum'daki davada savcılık makamının soruşturmaya başlaması 2.5 ay sürmüştür. Avukatlar bu zamanın delil karartılması için yeterli olduğunu aktarmışlardır.

Şikâyet veya ihbar yapıldıktan sonra delillerin gecikmeksizin toplanmasına yönelik etkin soruşturma yürütülmemektedir. Bu tür suçlarda etkili soruşturma yürütülmeli, deliller gecikmeksizin toplanmalı ve tarafların ifadeleri alınmalıdır.

Çocukların İfadelerinin Alınma Usulüne İlişkin Eksiklikler

Adli Destek ve Mağdur Hakları Daire Başkanlığı tarafından açılan ve Türkiye'deki adliyelerde mağdurların ifadelerinin alınması için kullanılan Adli Görüşme Odalarının³⁴ (bu odalarda ifadeler uzmanlar eşliğinde alınmaktadır) özellikle soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcılığı tarafından daha sık kullanılması, yargı süreci ve çocuk mağdurların³⁵ ikincil travmadan korunarak ifade verebilmeleri açısından önemlidir. Bu odalar savcı ve hâkimler tarafından res'en, avukatlar tarafından da müvekkilleri için talep üzerine kullanılabilir.

Çocukların ifadelerinin alınmasındaki genel usul ya da etkili soruşturma yürütülmesi açısından delillerin toplanması konusu İstanbul'da yürütülen cinsel istismar dosyasında görülebilir. Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında mağdur çocukların ifadeleri soruşturma aşamasında alınmasına rağmen mahkeme heyeti tarafından "*Maddi hakikati ulaştırılması ve mahkemenin de gözlemi önemli olduğu değerlendirilmekle mağdurların ifadelerinin heyetimiz huzurunda tekrardan alınmasına,*" şeklinde karar verilmiştir. Türk Ceza Muhakemesi Kanunu 236/2 gereğince mağdur çocukların tekrardan dinlenilmesinin önüne geçilmesi için mahkemeye bu konuda takdir yetkisi tanınmış olsa da mahkeme bu hükmü işletmemiştir. Mağdur çocuklar ikincil travmaya yol açacak şekilde mahkeme huzurunda dinlenmiştir. Buradaki esas sorun, fail ile çocuğun yüz yüze gelmesi, cinsel istismar mağduru çocuğun yetişkinlerle dolu bir mahkeme salonunda maruz bırakıldığı eylemleri anlatmaya zorlanmasıdır. Bu haliyle çocuğun sağlıklı ifade veremeyeceği açıktır. Ayrıca hakim ve savcıların cinsel istismar suçu sebebiyle mağdur edilen çocukların ifadelerini alabilecek mesleki donanımları bulunmamaktadır.

³³ Erzurum'daki ikinci skandal: <https://t24.com.tr/haber/erzurum-daki-ikinci-skandal-yine-denetimsiz-kuran-kursu-yine-cocuk-istismari,1037951>

³⁴ Adli görüşme odaları nedir? <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/agonedir>

³⁵ Bu bölümde mahkeme aşamalarının anlaşılması için hayatta kalan ifadesi yerine mağdur kullanılmıştır.

İstanbul'daki diğer dosyadaki eylemler avukatlar tarafından şöyle aktarılmıştır: Mağdurun ifadesi soruşturma aşamasında Çocuk İzlem Merkezinde alınmıştır. Ancak ifadesi alınan çocuk 4 yaşındadır. Çocuk İzlem Merkezi'nde çocuğun yaşı dikkate alınmadan ifade alma süreci işletilmiştir. Bu konuyla ilgili diğer bir düzenleme olan Adli Görüşme Odalarının Yönetmeliğinin 5. Maddesi gereğince "Yaş, cinsiyet ve gelişim özelliklerinin göz önünde bulundurularak" sürecin yürütülmesi vurgulansa da ilgili dosyada çocuğun ifadesi yaşına ve gelişimine uygun yöntemlerle alınmadığı için yargılama eksik yapılmış ve fail hakkında beraat kararı verilmiştir.³⁶

Özellikle çocuklar söz konusu olduğunda, cinsel istismar vakalarında çocukların ifadelerinin yalnızca bir kez alınması ve çocukların ikincil travmalardan korunması gerekmektedir.³⁷ Ülkede bu düzenlemeye ilişkin birden fazla mevzuat ve işleyiş mevcuttur, ancak bu mevzuat hükümleri her durumda uygulanmamaktadır. Ayrıca, çocukların ifadelerinin alınmasına imkan veren Çocuk İzleme Merkezleri her şehirde mevcut değildir.³⁸

Buna ek olarak, Avrupa Konseyi'nin "*Barnahus: Avrupa Konseyi üye devletlerinde çocuklara yönelik şiddete müdahale eden çok disiplinli ve kurumlar arası çocuk dostu adalet modelleri üzerine bir Avrupa yolculuğu Haritalama çalışması*"³⁹ başlıklı yakın tarihli bir raporunda da, usul kuralları ve güvencelerdeki eksikliklerin yanı sıra soruşturmalarda ikili işbirliğine dair Türkiye ile ilgili raporlar yer almaktadır.

Çocukların Adalete Erişiminin Önündeki Engeller

Avukatlar özellikle aile içi istismar vakalarında çocukların adalete erişmekte zorlandıklarını aktarmışlardır. Bunun sebebinin ailenin küçük bir yerde yaşıyor olması, sürece ilişkin bilgisizlik, olayın duyulma ihtimali sebebiyle lekelenme, Türkçe bilmemek ve ailenin dağılacağı endişesiyle aile üyelerinin olayı saklama ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Bir diğer bulgu ise aile içinde gerçekleşen cinsel istismar vakalarında faillere aile dışındakilere kıyasla daha hoşgörülü davranıldığıdır.

CNN Türk haber spikeri Büşra Sanay'ın "*Kardeşini Doğurmak*" adlı kitabında ensest mağdurlarından ailelere, sosyologlardan ilahiyatçılara, hukukçulardan eğitimcilere, psikologlardan adli tıp uzmanlarına kadar pek çok kişiyle konuşarak Türkiye'deki ensest manzarasını gözler önüne serilmiştir Avukatların görüşlerine, mağdurların deneyimlerine ve Türkiye'de aile içi cinsel istismarla ilgili konulara yer veren kitap, damgalanma riskinin bu tür vakalarda çocukların adalete erişimini nasıl etkilediğine de ışık tutmaktadır.⁴⁰

Aynı zamanda adalete erişimin önündeki engellerden birinin yoksulluk olduğu da belirtilmiştir. Yoksulluk konusu özellikle istismar, baba ya da ailenin geçimini sağlayan başka

³⁶ Örneğin, bu alandaki uzmanlara göre, 4 yaşındaki bir çocuk cinsel istismar konusunda kendini sözlü iletişim yoluyla değil, sanat terapisinde yaygın olarak kullanılan oyuncakları veya eşyaları kullanarak daha etkili bir şekilde ifade edebilir. Çünkü 11 yaşındaki bir çocuk ile 4 yaşındaki bir çocuk arasında iletişim becerileri açısından önemli bir fark vardır.

³⁷ Cinsel istismara maruz bırakılan çocukların ikincil travmatizasyonunu en aza indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitim almış kişilerden oluşan tek bir merkezde yürütülmesini sağlamak amacıyla devlet hastaneleri bünyesinde Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) kurulmuştur. Bir hastane örneği için bkz:

<https://behcetuzch.saglik.gov.tr/TR-770738/cocuk-izlem-merkezi.html>

³⁸ Her kentte Çocuk İzlem Merkezi yok

<https://www.birgun.net/haber/31-kentte-cocuk-izlem-merkezi-yok-cocuklar-nasil-anlatacak-350464>

³⁹ <https://rm.coe.int/barnahus-a-european-journey-mapping-study-on-multidisciplinary-and-int/1680acc3c3>

⁴⁰ <https://www.dr.com.tr/Kitap/Kardesini-Dogurmak-Turkiyede-Enses-Clz/Arastirma-Tarih/Sosyoloji/urunno=0001745839001>

bir erkek tarafından gerçekleştirildiğinde failin şikayet edilmesinin tüm aileyi evsiz ve maddi açıdan güçsüz bırakacağı endişesi sebebiyle adalete erişimin önündeki engellerden birini oluşturmaktadır. Ayrıca avukatlar kız çocukları ve oğlan çocuklarının mağdur olduğu dava dosyalarının farklı incelendiğini, mağdurlar oğlan çocuğu olduğunda davaların hızlıca kapatıldığını aktarmışlardır.

Duruşmaların Gizliliği

Bilgisi aktarılan tüm davalarda çocukların kişisel verilerinin ve unutulma haklarının korunması adına duruşmalar kapalı yapılmamıştır. İstanbul'daki bir davada mağdurların çocuk olmasından dolayı vekiller tarafından yapılan duruşmanın kapalı yapılması talebi sadece çocukların dinlenildiği celse uygulanmıştır. Çocukların taraf olduğu dosyalarda gizlilik ilkesi dosyaların her aşamasında tam anlamıyla uygulanmamıştır. Bazı vakalarda, çocuklarla ilgili konularda özel eğitimi olmayan hakimler, mahkemeye getirildiğinde çocuğu doğrudan sorgulamıştır.

Aile Bakanlığı'nın Cinsel İstismar Davalarına Müdahillliği

Aile Bakanlığı'nın çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarındaki etkisini izlemek zordur. Bakanlığın müdahil olduğu cinsel istismar davaları veya bakanlığın davaların sonucu üzerindeki etkisinin niteliği hakkında kamuya açık veri bulunmamaktadır.

Aktarımı alınan 10 dava dosyasından 6'sında Aile Bakanlığı davalara müdahil olmuştur. Bu müdahillik mahkemenin re'sen bakanlığa ihbarı ya da dava taraflarının bakanlıktan talepleri ile gerçekleşmektedir. Görüşülen avukatlara göre, Aile Bakanlığı'nın avukat temsilcileri bu davalarda sembolik bir role sahip olmakla birlikte yargılamaya etkili bir destek sağlamamakta ve bakanlık avukatları çocuklar için kapsamlı savunmalar sunmamaktadır.

2021 yılı resmi istatistiklerine göre (yaş, cinsiyet, engellilik durumu, sosyo-ekonomik düzey gibi ayrıştırılmış verileri içermemektedir) Türk Ceza Kanunu'nun 103. ve 104. maddeleri kapsamında açılan toplam dava sayısı 71.000'dir. Ayrıca TÜİK verilerine göre kolluk kuvvetlerine götürülen 32.000 cinsel istismar mağduru çocuk bulunmaktadır. Aile Bakanlığı bu vakaların tamamına müdahil olamamaktadır.

Son olarak, 2016 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Cinsel İstismarı Araştırma Komisyonu'na sunulan cinsel istismar raporundaki tavsiyelerin gereği yerine getirilmemiştir.⁴¹ 2023 yılında Cinsel İstismarı Araştırma Komisyonu aracılığıyla verilen bir önergeyle rapor hükümsüz ilan edilmiştir.⁴²

Tüm bunların ışığında, bakanlığın bu davalara müdahil olmasının cinsel istismar vakaları üzerindeki etkisi izlenememektedir.

Hakimlerin ve İlgili Diğer Uzmanların Eğitimleri

Hakimlerin, çocuklara yönelik cinsel istismar ve korunmasız mağdurlar hakkında yeterince eğitilmemiş olmaları konusuna Rudaw medya kuruluşunun haberinde değinilmiştir: "Türkiye'de çocuğa yönelik cinsel istismar vakaları, en iyi önleme yöntemleri konusunda tartışmaları beraberinde getiriyor"⁴³ başlığı ile şöyle aktarılmıştır:

⁴¹ <https://tbmm.gov.tr/Denetim/Meclis-Arastirmasi-Komisyonu-Detay/f72877d2-143a-037b-e050-007f01005610>

⁴² <https://tbmm.gov.tr/Denetim/Meclis-Arastirmasi-Komisyonu-Detay/f72877d2-144e-037b-e050-007f01005610>

⁴³ <https://www.rudaw.net/english/middleeast/turkey/05032018-amp>

"Kendilerini ifade eden çocuklar, karakollarda ve mahkemelerde **eğitimsiz ve duyarsız görevliler tarafından sorgulandıklarında** travmayı tekrar tekrar yaşamak zorunda kalıyorlar. Avukat ve çocuk hakları savunucusu Selmin Cansu Demir, mağdurların genellikle "dışlanmış, damgalanmış" hissettiklerini ve yıllar süren davalar nedeniyle yıprandıklarını söylüyor."

"Demir, çocuğa yönelik cinsel istismarın çoğu zaman **hakim ve savcılar yorumuna açık bırakıldığını** savunuyor. Türk Ceza Kanunu'nun 103. Maddesi, rıza yaşı olan 15 yaşın altındaki bir çocuğa yönelik "her türlü cinsel davranışı" cinsel istismar olarak nitelendiriyor ve çocuğun 12 yaşın altında olması halinde daha yüksek cezalar öngörüyor. Ancak Demir, uygulamada hakimlerin cinsel istismarın temeli olarak genellikle fiziksel temas aradığını ve bir hakimin kendini teşhir etmek gibi eylemleri "taciz" olarak değerlendirmesi halinde şüphelilerin daha az ceza aldığını söylüyor. İstanbul'da 8 yaşındaki bir kız çocuğuna kendini teşhir etmekle suçlanan 25 yaşındaki bir adam hakkındaki dava, iki mahkeme arasında davranışın cinsel istismar mı yoksa taciz mi teşkil ettiği konusundaki anlaşmazlık nedeniyle Şubat ayında düştü. Temas olsa bile, **cezalar bazı hak çalışanlarının keyfi bulduğu bir kistasa göre veriliyor**. Demir, bir cinsel eylemin "ani ve kesintili" olması durumunda şüphelinin daha az ceza alabileceğini söylüyor. Çocuk istismarını önlemek için çalışan bir dernek olan IMDAT tarafından hazırlanan bir rapora göre, 2016 yılında zihinsel engelli 14 yaşındaki bir erkek çocuğuna tecavüz etmekle suçlanan 32 yaşındaki bir erkek, erken boşaldığı için daha düşük bir cezaya çarptırıldı. Yasa, 15 yaşından büyük çocukları koruma konusunda da sorunludur."

Haziran 2023'te Çocuk Hakları Komitesi de Türkiye ile ilgili sonuç bildirgesini yayınlamış ve Türkiye'ye şu çağrıda bulunmuştur "**çocuklara yönelik şiddetin zorunlu olarak bildirilmesini kolaylaştırmak ve teşvik etmek için, diğerlerinin yanı sıra sosyal hizmet uzmanları ve öğretmenler gibi ilgili profesyonellerin cinsel sömürü ve istismar da dahil olmak üzere bu tür olayları tanıma ve etkili bir şekilde müdahale etme kapasitelerini güçlendirmek de dahil olmak üzere kolay erişilebilir, gizliliği esas alan ve çocuk dostu mekanizmalar oluşturmaları**" çağrısında bulunmuştur.⁴⁴

Diğer İlgili Hususlar

Görüşülen avukatlar, 10 davanın tamamıyla ilgili olarak, Lanzarote Sözleşmesi hükümlerinin, AİHM içtihatlarının, Anayasa Mahkemesi'nin çocuğa yönelik cinsel istismarla ilgili kararlarının, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun uygulanmadığını veya dava dosyalarında yargılama veya karar aşamasında bunlara atıfta bulunulmadığını bildirmişlerdir.

Yargılamaların uzunluğu ile ilgili olarak, çocuğun cinsel istismarı ile ilgili yargılamalar ve soruşturmalar makul olmayan ölçüde uzun sürmektedir. Örneğin, yapılan görüşmelere konu olan davalardan Ağrı'daki dava (aile ortamında cinsel istismar) 2016 yılında başlamış ve Haziran 2022'de sona ermiştir. Bu davada fail ceza almıştır ancak cinsel istismar davalarındaki en büyük sorun çocukların yargılama sürecinde yargı sistemi içinde korunmamasıdır. Altı yıl süren uzun yargılama sürecinde çocukların travmatize olmasını engelleyecek hiçbir önlem alınmamıştır.

Avukatlar ayrıca kamuoyuna ve haberlere yansıyan davaların daha hızlı sonuçlandığını ve yargılamaların kısa sürdüğünü belirttiler. Bunun nedeninin ise kamuoyunu etkilemek ve davaların hemen kapatılarak olayın unutulmasını sağlamak olduğunu düşündüklerini

⁴⁴ <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhstBt%2FqjEIA0q0nwqJWSCd%2BeXugKb9TCBaVOxBwWZpCKfZDfyWYnYw5t8HpqRS9Yx4tTAH44RUgXSXYLO6pwLc9jOUam9oahqMB6R5VYEOquge>

aktardılar.

C.5 . Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Davalarında Cezasızlık

Travma ve İyileşme Derneği'nin kurucusu, psikolog Senem Gözel, medyada yer alan bir yazısında⁴⁵ **çocuk istismarı davalarında sık sık beraat kararları verilmesinin** ve hükümetin 2021 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin çocuklar için güvenli bir ortam yaratılmasına zarar verdiğini belirtmiştir. Gözel, Turkey Recap'e yaptığı açıklamada, "[Vakalardaki] bu artış şaşırtıcı değil çünkü hükümetin çocuk istismarına karşı ciddi bir çalışma yapmadığını görüyoruz" diyor. "[Lakayt politikalara] ek olarak, zaman zaman devlet yetkililerinin çocuk istismarını meşrulaştıran açıklamalarına tanık oluyoruz."

Çocuk gelişimi uzmanı ve FİSA Çocuk Hakları Merkezi kurucularından Ezgi Koman, çocuklara yönelik cinsel istismarda cezasızlığı bir tür rejim olarak tanımlamış ve devlet politikalarının çocukları koruyamadığını belirtmiştir: "Mevcut yasalar çocuk merkezli değil. Birçok yargı sürecinde çocuğu değil faili savunan bir sistem hala devam ediyor (...) Çocuğun rızası hala sorgulanabiliyor ya da engelli bir bir çocuğa yönelik cinsel istismar sırasında 'neden bağırmadığı' sorulabiliyor."⁴⁶

Tarikat ve cemaatlere bağlı kurumlardaki çocuk istismarı vakalarını haberleştiren gazeteci Mustafa Hoş, eğitim politikalarının yanı sıra denetlenmeyen tarikat dinamiklerinin çocukları korumasız bıraktığını ve çocuk istismarı vakalarının önünü açabildiğini belirtti. Ayrıca, Türkiye'de bazı gruplar Lanzarote Sözleşmesi'ni hedef almaya başlamışlardır.

Türkiye'de Çocuğun Cinsel Sömürsünü ele alan Protect Projesi⁴⁷'ne göre:

- Çocuğun cinsel sömürsü vakalarında yüzde 29'luk bir artış söz konusudur.
- Adli istatistiklere yansıyan rakamlara göre en yüksek çocuğa yönelik cinsel sömürsü suç sayıları Marmara Bölgesinde, en düşüğü ise Doğu Anadolu Bölgesindedir. Buna karşılık, en yüksek mahkûmiyet oranları yüzde 60 ile Ege Bölgesinde, en düşüğü ise yüzde 47 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesindedir.
- Ayrıca, beraat kararlarının en yüksek olduğu bölge yüzde 27,2 oranıyla Doğu Anadolu Bölgesi'dir. Ancak bu rakamlar tartışmalıdır çünkü veriler bildirimlere dayanmaktadır; bildirilmeyen ve gizlenen vakaların sayısının çok fazla olduğu iyi bilinmektedir. Her ne kadar oğlan çocukları da istismara maruz kalsa da, mağdur kız çocuklarının sayısı oğlan çocuklarından çok daha fazladır.
- Mayıs 2020'de İstanbul, İzmir, Diyarbakır ve Gaziantep Baroları çocuğun cinsel istismarı üzerine birçok rapor hazırlamıştır. Bu raporlara göre, çocuğun cinsel sömürsü konusunda görevlendirilen avukat sayısı salgın döneminde önemli ölçüde azalmıştır. Bu kayda değer azalmanın nedeni, çocukların koruyucu mekanizmalara erişememesidir.

Konuyla ilgili bir başka rapor, İnsan Hakları Ortak Platformu'ndan (İHOP) iki avukat tarafından hazırlanan ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel suçlardaki cezasızlığı ele

⁴⁵ <https://turkeyrecap.substack.com/p/why-are-child-abuse-cases-rising>

⁴⁶ <https://turkeyrecap.substack.com/p/why-are-child-abuse-cases-rising>

⁴⁷ <https://sites.gold.ac.uk/the-protect-project/child-sexual-exploitation-in-turkey/>

alan cezasızlık durum raporudur.⁴⁸ Raporda yer alan vakaların üçünde mağdurlar reşit değildir. Ancak bu davalardan ikisi beraatle sonuçlanmış, bir davada ise dava cinsel istismar temelinde açılmış olmasına rağmen reşit olmayanla cinsel ilişki suçu temel alınarak daha az ceza verilmiştir.

Görüşülen avukatlara göre, faillerin özellikleri de cezasızlıklarının belirlenmesinde rol oynamaktadır. Dava dosyalarında sadece failerin fiziksel özellikleri değil (*G.U. / Türkiye* davasında belirtildiği gibi failin iktidarsız olduğu savunması gibi), diğer keyfi kriterler de cezasızlık gerekçesi olarak kullanılabilir. Şanlıurfa'daki dava dosyasında, ilk derece mahkemesi, mağdur çocuk ile fail üvey amca arasında romantik bir ilişki olduğu, mağdur çocuğun şikâyetçi olmadığı ve çocuğun 15 yaşından büyük olduğu gerekçesiyle üvey amcanın beraatine karar vermiştir. Görüşülen avukatlar, savcılığın mahkemeyi etkilemek için iddianamede romantik ilişki nitelemesi kullandığını belirtmiştir.

Cezasızlıkla ilişkili olan diğer etkenler ise failin sosyal statüsü, tanınan bir kişi olmasıdır. Yetkililer, herhangi birinin bu suçun faili olabileceğini anlamamaktadır; failer genellikle öğretmenler veya aile üyeleri gibi çocuklar tarafından tanınan kişilerdir. Bu bilgi, tecavüz mitleriyle - bu mitler genellikle faileri mağdurlara yabancı olarak tasvir eder - çelişmektedir, çünkü karşılaşılan vakalarda failer, çocuklar veya yetişkinler tarafından tanınan ve sosyal çevrelerinde yer alan kişilerdir.

Cezasızlıkla ilgili olarak, 2005 yılından bu yana birkaç yılda bir, yasama tartışmaları sırasında, failin mağdurla evlenmesi koşuluyla çocuk istismarı faileri için af öngören yasa tasarılarının Meclise sunulması da dikkate alınması gereken bir husustur. Bu tür girişimler UNICEF'in⁴⁹ ve Lanzarote Komitesi'nin dikkatini çekmiştir.

Jam News'in Türkiye'de Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar⁵⁰ başlıklı raporuna göre, Türkiye'deki pek çok avukat, cezaları ağırlaştırmak yerine, hükümetin çocukları şiddetten korumak için daha fazla çaba göstermesi gerektiğine inanmaktadır: Diyarbakır Barosu Çocuk Hakları Merkezi üyesi Avukat Gazal Bayram, "Yapılması gereken asıl şey, mevcut yasaların işlenmesini sağlamaktır" ifadesinde bulunmuştur. Ayrıca Jam News'in haberine göre, "Sadece kayıtlı vakalara dayanarak, yılda en az 27.000 reşit olmayan çocuk evliliğe zorlanıyor. **Çocuklara yönelik cinsel şiddet vakalarına ilişkin soruşturmalarda toplam yüzde 45'i cezasız kalıyor.**" Raporda görüşlerine yer verilen Sosyolog Emrah Kırımsoy ise, çocuk tecavüzleri ve cinayetleri bağlamında, Türkiye'de son 8 yılda 100.000'den fazla çocuğun kaybolduğunu belirtmiştir.

D. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cinsel istismara ilişkin temel sorun, tekrarlanan ihlallere ve davalara rağmen devlet kurumları tarafından bu suç türüne ilişkin bir çocuk koruma politikası ve eylem planı geliştirilmemiş olmasıdır. Bir diğer sorun ise, Türkiye'de çocuklara yönelik cinsel istismarın cezasızlık boyutunu net bir şekilde ortaya koyacak verilere erişimin olmamasıdır. Yukarıda sunulan bilgiler ışığında, Komite'den bu davayı güçlendirilmiş usul kapsamında incelemeye almasını ve Türk makamlarından aşağıdaki hususları talep etmesini talep ederiz:

- Yetkililerden, davasında etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle başvurandan resmi bir özür dilemelerinin talep edilmesi.

⁴⁸ Cezasızlık durum raporu:

<http://www.ihop.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/CinselSiddetSuclarindaCezas%C4%B1zli%C4%B1k.pdf>

⁴⁹ <https://www.unicef.org/eca/press-releases/statement-turkeys-draft-bill-sexual-abuse>

⁵⁰ <https://jam-news.net/sexual-violence-against-children-in-turkey/>

- Türkiye'de son 5 yılda Türk Ceza Kanunu Madde 103/ cinsel istismar ve Madde 104/ reşit olmayanla cinsel ilişki kapsamında kaç tane cinsel istismar şikâyeti yapıldığına, kaç tane resen soruşturma başlatıldığına ve bu suçlama ve şikâyetlerin kaçının yargı aşamasına ulaştığına dair istatistikleri, mahkûmiyet ve beraat sayıları ile ceza türleri de dâhil olmak üzere derlenmesi ve erişime açılması.
- Mevcut hükümlerin adli uygulamada nasıl gerçekleştirildiğine dair kapsamlı bir analiz yapılması.⁵¹
- Çocuğa yönelik cinsel istismar vakalarında etkin soruşturma yapılmasını sağlamak için Adalet Bakanlığı tarafından hangi önlemlerin alındığının belirtilmesi ve bu tür vakalarda etkin soruşturma yapılmasını sağlamak için bir eylem planı geliştirilmesi.
- Çocuğa yönelik cinsel istismarla ilgili yargılamaların mümkün olduğunca hızlı bir şekilde yürütülmesi ve bir şikâyet veya ihbarda bulunulduktan sonra gecikme olmaksızın delillerin toplanması ve ifadelerin alınmasını sağlamak üzere tedbirler alınması.
- Adli görüşme odalarının kullanılması ve ifadelerin uzmanlar eşliğinde alınması suretiyle, çocuğa yönelik cinsel istismar mağdurlarının hassas durumlarını dikkate alacak şekilde ifade vermelerini sağlamaya yönelik tedbirler alınması.
- Hâkimler, savcılar, mahkeme psikologları ve sosyal çalışmacılar için çocuklara yönelik cinsel istismar vakaları konusunda sürdürülebilir kapasite geliştirme ve eğitim çalışmaları yürütülmesi.
- Pilot proje olarak belirli sayıda çocuğa yönelik cinsel istismar dava dosyasını şikâyet veya ihbar tarihinden nihai karar verilinceye kadar izlemeye alınması ve bilgilerin gizliliği sağlanarak bu dosyalar hakkında raporlama yapılması.
- Cinsel istismar vakalarında etkin soruşturma yürütmedikleri gerekçesiyle savcılar hakkında kaç adet yasal veya idari işlem yapıldığının açıklanması.

---

⁵¹ ÇİM'ler tarafından toplanan verilerin, mahkeme kararlarının nitel analizi de dahil olmak üzere, kovuşturma sonuçlarıyla eşleştirilmesi, çocukların cinsel istismara karşı korunmasına yönelik yasal mekanizmaların etkinliği hakkında değerli bilgiler sağlayacaktır. Böyle bir analiz ayrıca çocuklara yönelik cinsel şiddet vakalarında veri toplama konusundaki boşluğu doldurma amacına da hizmet edecektir.